

lenség. A könyv — talán feljegyzések hiányában — kevés helyet szentel a Tanácsköztársaság alatti munkástanács tevékenységének. Megállapítja, hogy az „üzem szocializálásáról... a harisnyagyárról nincsenek dokumentumok”.

Az 1919—1931 közötti éveket a gvár „hanyatló évtized”-ének tekinti s így is foglalja össze. A hangzatos címek — „Agyonszánálva a bukásig”, „Egy nagystílusú bankspekuláció”, „Szélmalomharc”, „Ki lettünk fosztva” — igen komoly eseményeket, problémákat tartalmaznak.

Sok mindent „ki kellett birnia” ezekben az években a gyárnak, hogy a furcsa helyzetek mellett fennmaradjon. A tárgyalt időszakban a munkásság szervezkedett, komolyabb eredményeket is ért el. A munkabér és a munkaidő visszatérő problémát jelentett.

Részletesen követi a könyv az 1929-ben kitört gazdasági válság jelentős mozzanatait, a munkabérek leszorítását, a munkaelbocsátásokat, a munka-intenzitás fokozását. Ismerteti a textilipar helyzetét a válság idején, majd a gyári nagy tüntetést és a város munkásságának szolidaritását írja le a korabeli sajtó alapján.

A nagy gazdasági válság éveit c. fejezetben az 1931-ben alakult — Colum-

bia Textilipari Rt. gyulai gyára néven egyesült — gyárral foglalkozik. Három vállalatot egyesítettek: a gyulait, a veszprémit és a Columbia Textilipar Rt.-t, amelyhez a gyulai Standard üzem és az óbudai Cotton üzem tartozott.

Külön fejezetben (a válságtól a háborúig) kapunk képet az 1933—1938-as évekről. Az 1939—1944. évi világháborús adatok a háború hatását mutatják a gyár termelésére. Nagyobb kár nem érte a gyárat: Gyula 1944. október 6-án felszabadult.

A gyár életében az igazi fordulat 1948. március 25-én következett be. Az első munkásigazgató intézkedéseitől az 1975. évig nagyon sok esemény történt. Megemlítjük a gyár átszervezését, rekonstrukcióját. Nagyfokú gépesítéssel növekedett a termelékenység. A gyár termékeit hazánk határain túl is megismerték.

A könyv méltán sorakozik a jó ipartörténeti művek közé. Feladatát betölti: nemcsak a gyár dolgozói forgathatják eredménnyel, hanem mindazok, akik üzemtörténettel vagy e szakágazattal foglalkoznak. Végül elismerés illeti a Gyulai Harisnyagyár vezetőségét a könyv kiadásáért.

Dr. Légrádi Dezső

MADÁCH NAPTÁR 1978

(Madách Könyv- és Lapkiadó Vállalat,
Pozsony, 1977. 273 old.)

Az 1978. évi Madách Naptárban számos oldalon keresztül kapunk tájékoztatást a naptárak eredetéről. Ehhez a bő ismertetéshez kiegészítésképpen még hozzátehetjük, hogy az első nyomtatott magyar naptár 1571-ben *Stainhofer Gáspár* bécsi nyomdájában készült. A középkori és a későbbi időkben származó naptárak a ma is sokaság tartalmán kívül az egyes napok asztrológiai jelentőségét is ismertették, vagyis, hogy mikor jó eret vágni, mely napokon kell a hashajtót bevenni, mikor kell fürödni stb. A mai naptárak nem tartalmazták ezeket a „bölcst” utmutatásokat, ezzel szemben a Madách Naptárban hasznos tanácsokat olvashatunk a baromfiudvarban, a kertben, a méhesben esedékes havonkénti teendőkről. Az eseménynaptár fontos eseményekről tájékoztat, de hiányoljuk a jelentős magyar vonatkozású évfordulók ismertetését. A közölt 261 évfordu-

ló közül csupán 21 a magyar vonatkozású.

A 273 oldalas naptár nagyobbik felében (185 oldalon) főként szórakoztató és egyéb hasznos olvasnivalót találunk. Az irodalmi anyag a Szép Szó fejezetben kapott helyet. A naptár anyagából azonban most elsősorban a honismereti szempontból érdekesekeket emeljük ki.

A Beszélő múlt c. fejezetben három írás látott napvilágot. *Tózsér Árpád* szemelvényeket közöl *Kósa László*: Rozmaringkoszorú című szlovákiai magyar népköltészeti gyűjteményéből. Ízelítőt kapunk még az éjjeliőr-kiáltásokból, a pásztordalokból, a katonadalokból, a betyárdalokból és a rabnótákból. *Kecskés László*: Komáromi mesterségek című könyvéből részletet olvashatunk. Címe: *Vízahalászat*. A Beszélő múlt fejezetét *Zsilka László*: Szinyei Merse Pál és Szlovákia című írása zárja le.

Tovább lapozva rátalálunk *Jakab István*nak, a Komensky Egyetem magyar tanszéke tanárának Jelentésfi-

MADÁCH

Naptár 1977

ÚJABB NÉPRAJZI TANULMÁNYKÖTET A VAJDASÁGBÓL

(Hungarológiai Közlemények 28. Újvidék,
1976. 191 old.)

Az 1976 eleje óta *A Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézetének*, korábban pedig Hungarológiai Intézetnek nevezett újvidéki magyarságtudományi kutatóintézet újabbban megjelent közleményei közül a 28-as számú kötet ismét néprajzi tematikájú. A tanulmányok a hagyománynak megfelelően folklór jellegűek. Elsősorban a népköltészet és a népszokások területéről választották témájukat.

Tanulságos, mindjárt a tanulmányok élén *Bori Imre*: Mérleg c. írása, amelyben összegezi az elmúlt években végzett jugoszláviai magyar folklórkutatások eredményeit és kijelöli azokat a feladatokat, amelyek a következő évek kutatásai előtt állnak. A kötet talán legaposabb és legjelentősebb írása *Jung Károlyé* a gombosi magyarság

camok szóhasználatunkban című írására. Szlovákiában az ilyen tárgyú írásokra nagy szükség van, mert — sajnos — lépten-nyomon tapasztalhatjuk, hallhatjuk ezeket a szóficamokat. Számos, az elmúlt három évtizedben keletkezett új fogalomnak, kifejezésnek nem ismerik a magyar megfelelőjét. Jakab ez alkalommal a brigád, a munkabrigád, a brigádmunka, a brigádos stb. kifejezések helyes alkalmazását fejti ki. A Madách Naptár további részében *dr. Balla Zoltán* Érdekes tudnivalók az írás keletkezéséről c. tanulmányát olvashatjuk.

Befejezésül még néhány szót a naptár kivitelezéséről. Elsősorban ki kell emelni, hogy a képek nyomása sokkal jobb a múlt évinél. Nagyon szépek *Absolon* színes felvételei s *Könöcsi* jó témaválasztású fekete-fehér fotói. Hiányoljuk, hogy a borítólapon első és utolsó oldalán, valamint az első oldalon levő színes melléklet készítőjét és tárgyát nem közlik velünk.

Az 1978. évi Madách Naptár tehát jobb és szebb, mint az elmúlt évi kiadvány. Mindenkinek melegen ajánljuk.

Vörösmarty Géza

születéssel kapcsolatos népszokásairól és néphitéről. A jellegtelen főcím — Gombos néphagyományai I. — jóval kevesebbet sejtet, mint amit valójában olvashatunk a gazdag népi ismeretanyagot közreadó, jól rendszerezett, jelentős jegyzetapparátussal ellátott tanulmányban. *Matijevics Lajos* és *Pécnorácz Antal* rövidebb cikkeikben a bácskai ráolvasásos gyógyítás emlékeit faggatják. A mindkét írásban emlegetett *Roncásák Julianna* adatközlő ráolvasás-szövegét talán elég lett volna egyszer is közölni. *Tóth Ferenc* a magyar fejleménynek tekinthető Házasuló királyfi ballada egy új, Topolyán gyűjtött változatát mutatja be rövid elemzés kíséretében. *Kónya Sándor* újonnan gyűjtött katonadalokat ad közre. Szemléletes ábrákkal illusztrált tanulmányát annak a kérdésnek szenteli, miként aktualizálnak a katonadalok. Tanulságos *Tripolszky Géza* tanulmánya, amelyben bemutatja egy oromhegyesi juhászcsalád daltudását, dalkincsének összetételét és a dalhagyományozódás kérdéseit. Felvillantja